

ВИМУШЕНА ВНУТРІШНЯ МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ: НАСЛІДКИ ТА ВИКЛИКИ СУСПІЛЬНІЙ СТІЙКОСТІ

Олена МАЛИНОВСЬКА

Любов ЯЦЕНКО

Національний інститут стратегічних досліджень
вул. Пирогова, 7а, м. Київ, Україна, 01054

e-mail: malynovska53@gmail.com

e-mail: yatsenkol59@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5305-0253>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7686-3812>

Article history:

Received: January, 2024

1st Revision: February, 2024

Accepted: February, 2024

JEL classification:

R23

UDC:

316.444

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2024.01.010>

Анотація: Предметом статті є визначення та аналіз сучасних і майбутніх викликів, зумовлених масштабним вимушеним внутрішнім переміщенням населення в період широкомасштабної російської агресії, та їх впливу на суспільну стійкість. Здійснено огляд становища вимушено переміщених в результаті війни осіб, наслідків вимушеної міграції у відповідності до основних показників, які належать до загальноприйнятого інструментарію оцінювання суспільної стійкості, зокрема, інтенсивності вимушеної міграції, майнової диференціації, ризику зuboжіння та раптової бідності, втрати роботи та працевлаштування, гендерного розриву у зайнятості та доходах, задоволення освітніх потреб та потреб у медичних послугах, послаблення ментального та фізичного здоров'я тощо.

При опрацюванні фактичного та аналітичного матеріалу застосовано методи статистичного, порівняльного, логічного та системного аналізу, методи кількісних оцінок і наукової абстракції.

Аналіз надав змогу дійти висновку, що вимушена міграція населення є серйозним викликом стійкості на рівнях окремих осіб, громад та суспільства в цілому. Вона призводить до погіршення рівня і якості життя, загострення демографічних проблем у перспективі, посилення майнової нерівності, виключення тисяч осіб з виробничого процесу внаслідок втрати роботи чи власного бізнесу, перерв в навчанні та освітніх втрат дітей та молоді, посилення уразливості, проявів безсилля, неможливості планувати власне майбутнє вимушених переселенців тощо.

В умовах продовження війни державна політика має формуватись з урахуванням важливості завдань щодо застосування дієвих механізмів для вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, з урахуванням цілей визначених Стратегією державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року. Це вкрай складне завдання, яке має бути пріоритетом сучасної державної політики, предметом постійної уваги громадянського суспільства.

Ключові слова: суспільна стійкість, виклики, вимушене внутрішнє переміщення, наслідки, державна політика.

Малиновська О., Яценко Л. Вимушена внутрішня міграція в Україні: наслідки та виклики суспільній стійкості. Соціально-економічні проблеми і держава. 2024. Вип. 1 (30). С. 10-20. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2024/24moavss.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Соціальна, суспільна стійкість (social resilience) розглядається в літературі у трьох вимірах: як здатність соціальних акторів долати різні види негараздів; як здатність адаптуватися до викликів; як здатність до трансформації, до створення інституцій, які сприяють індивідуальному добробуту та стійкості суспільства в умовах криз [1].

Розглядаючи генезис цього поняття, можна стверджувати, що суспільна стійкість - це одночасно і завдання щодо імплементації її основних засад у практику сьогодення, і всеохоплюючий інструмент досягнення цілей соціально- економічного розвитку, що постають перед сучасними суспільствами під впливом ризиків, викликів та загроз.

Для теоретичного пошуку та практичного втілення заходів, спрямованих на забезпечення соціальної стійкості, важливо усвідомлювати на які виклики вони мають відповідати, які ризики подолати. Адже без цього неможливо знайти адекватні засоби протидії небезпеці та досягти необхідної трансформації суспільної системи, яка б дала змогу їй успішно функціонувати попри негативні чинники впливу на неї.

Наразі головним викликом суспільній стійкості в Україні є повномасштабна агресія російської федерації, війна на виснаження, спричинені нею жертви та руйнування, у т.ч. масові вимушені переміщення населення. Евакуація, втеча мільйонів громадян пов'язані з серйозними небезпеками як для самих вимушених мігрантів, так і для громад їхнього походження та вселення, країни в цілому. Тому пошук шляхів забезпечення соціальної стійкості – особливо щодо вразливих верств населення, до яких, безумовно, належать вимушено переміщені особи – видається не лише науковим, а й політичним завданням.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Українські науковці все частіше звертаються до дослідження вкрай актуальної в умовах війни проблеми стійкості. Аналізу природи суспільної стійкості, чинників її формування та пошуку шляхів її розбудови та забезпечення присвячені наукові праці С. Пирожкова [2], О. Резнікової [3], Л. Коробки [4], В. Вишньовського [5] та ін. Разом з тим, масові вимушені переміщення в контексті суспільної стійкості в цих роботах знайшли лише побіжне висвітлення. Водночас спеціальні дослідження проблем ВПО здебільшого присвячені оцінкам їхнього складу та потреб.

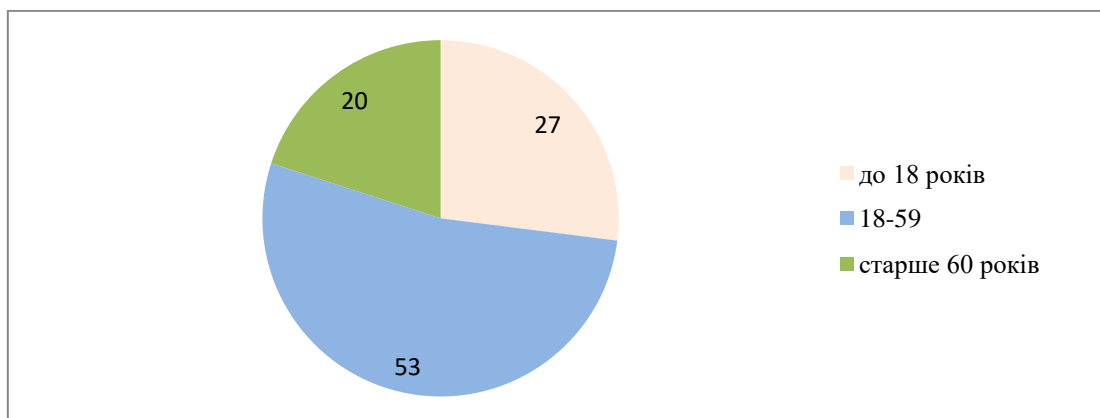
3. Мета дослідження.

Метою цієї статті є аналіз та характеристика викликів, пов'язаних з масштабним вимушеним внутрішнім переселенням в Україні в період війни, їх впливу на суспільну стійкість.

4. Виклад основного матеріалу.

Викликом суспільній стійкості є сам факт вимушених переміщень населення в результаті війни, їх масовість. Перша хвиля вимушених внутрішніх переміщень виникла в Україні в 2014 р. В результаті анексії Криму та гібридної війни на частині території Донбасу було зареєстровано приблизно 1,5 млн ВПО. Повномасштабне вторгнення РФ 24 лютого 2022 р. призвело до збільшення кількості вимушених внутрішніх мігрантів приблизно на 3,5 млн осіб. На середину червня 2023 року відповідними органами було зареєстровано 4 872 тис. ВПО. Серед мігрантів, які опинилися в ситуації вимушених переселенців після початку російського вторгнення 61% становлять жінки, 39% – чоловіки. Близько третини (27%) – діти до 18 років. 20% становлять особи старші

60 років (рис.1) [6]. Причому війна змусило покинути свої домівки 700 людей віком 100 і більше років [7].

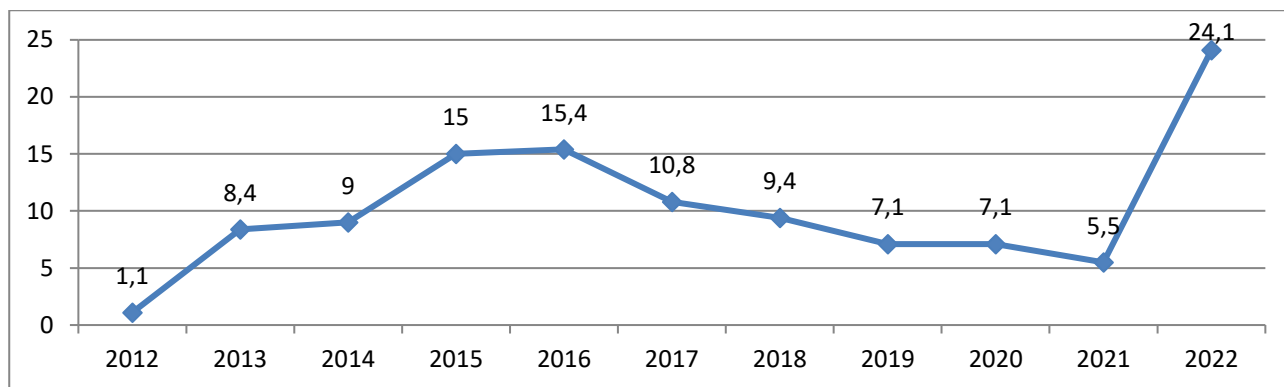

Рис. 1. Вікова структура внутрішньо переміщених осіб, %

Джерело: Складено за результатами дослідження Міжнародної організації з міграції [6]

За оцінками Міжнародної організації з міграції, станом на вересень 2023 р. чисельність українців, які змушені були змінити місце проживання після 24 лютого 2022 р., становила 3,7 млн. Демографічний склад ВПО за даними опитування МОМ приблизно такий же, як і за офіційними даними про реєстрацію вимушених переселенців. Жінок серед ВПО 57,3%, чоловіків – 42,7%. Діти до 18 років становлять 24,4% складу сімей ВПО, особи, старші 60 років – 23,5%. Домогосподарства ВПО відзначаються високою часткою членів, які належать до вразливих категорій населення. Понад половина з них мають у своєму складі інвалідів або хронічно хворих людей[8]. Отже, викликом суспільній стійкості є не лише масштаби, а й склад вимушених переміщень. Виклики, пов'язані з масштабами та структурою вимушених переселень зумовлюють поширення ризиків і поглиблення їх проникнення в тканину суспільної реальності, збільшення рівня охоплення ризиками індивідів, соціальних груп, спільнот, локальних громад та суспільства в цілому.

Серед найбільш очевидних і небезпечних для суспільної стійкості наслідків вимушених переміщень є раптова бідність багатьох переселенців, не лише осіб із найнижчими доходами, а й представників середнього класу, поглиблення на цьому тлі майнової нерівності населення. Значна частина вимушених переселенців втратили соціально визнані блага: майно (квартиру, автомобіль, дачу), роботу, стабільний заробіток та поповнили ряди бідних або вразливих до бідності. Оцінки Світового Банку свідчать, що рівень крайньої бідності (споживання менше 5,5 доларів на день) підвищився в Україні з 5,5% в 2021 р. до 24,1% в 2022 р. (рис.2) [9]. В умовах війни внаслідок втрати майна і роботи, інфляції та девальвації, що в свою чергу сприяло підвищенню цін, скоротилися доходи серед вимушених переселенців та тих ВПО, які повернулися до місць постійного проживання, відповідно у 74% та 73% домогосподарств [10]. Втрата більшості соціальних благ призводить до появи у більшості ВПО почуття уразливості, безсилля, неможливості планувати власне майбутнє.

Рис. 2. Динаміка рівня бідності в Україні, %

Джерело: Складено за оцінками Світового Банку [9]

Суттєвим чинником бідності є втрата житла. За даними опитування МОМ у майже половини вимушених переселенців (47%) будинки чи квартири було зруйновано або пошкоджені в результаті війни [11]. Водночас серед населення, яке не зазнало переміщень, про втрату власності повідомляли лише 8%. Більшість ВПО змушені жити в тимчасовому житлі, наданому місцевою владою, волонтерами, або користуватися гостинністю родичів чи друзів.

В умовах стрімкого зубожіння та поширення бідності основним джерелом доходу для значної частини ВПО (22%) є державна допомога переміщеним особам (цей відсоток є помітно вищим для домогосподарств із дітьми, третина (30%) з яких передусім залежить від виплат для ВПО, а також домогосподарств, які складаються винятково з жінок (28%)) [8]. Покладалися на заробітну плату як основне джерело доходу 38% ВПО, тоді як серед населення, яке не зазнало переміщень, – 51%.

Війна стала причиною найпотужнішої кризи на ринку праці. Скрутне матеріальне становище ВПО великою мірою є наслідком втрати роботи та труднощів з працевлаштуванням в нових місцях проживання. Дослідження МОМ свідчить, що лише 40% ВПО (у т.ч. 4% самозайнятих) мають роботу. Для порівняння, рівень зайнятості серед непереміщеного населення становить 50%. Такі дані дозволяють зробити висновок про те, що, хоча війна викликала значні проблеми у сфері зайнятості, від яких страждають усі громадяни країни, проте для ВПО вони є найбільш серйозними.

Чисельність офіційно зареєстрованих як безробітні внутрішньо переміщених осіб станом на початок грудня 2023 р. становила 8,6 тис. осіб (9% від загального числа безробітних в країні)[12]. Варто відзначити, що вимушені мігранти помітно представлені також і серед тих, хто мусив змінити роботу після лютого 2022 року, перейшов на неофіційну роботу або чию заробітну плату було скорочено [10].

Дослідження кадрового порталу robot.ua свідчить, що головними перепонами працевлаштування переселенців є низька заробітна плата запропонованих вакансій, небажання роботодавців наймати ВПО, що пояснюється побоюванням, що невдовзі працівник повернеться додому, відсутність вакансій за рівнем освіти та досвідом, недостатність професійних навичок або ж неактуальність професії [13]. Перешкодами на шляху працевлаштування ВПО відзначаються також: питання, пов'язані з фіскальними обов'язками (оскільки така робота вимагає наявності адреси постійного місця проживання), неспроможність підтвердження досвіду роботи через відсутність у переселенців необхідних документів, побоювання працедавців щодо неможливості за потреби звільнити ВПО, які, на їхню думку, користувалися певними пільгами [10].

Отже ситуація, в якій ВПО перебувають на ринку праці, справляє негативний вплив на ефективність використання трудового потенціалу країни, рівень тіньової зайнятості, рівень доходів працездатного населення та членів їх родин, посилює проблему бідності та соціального виключення і тому є серйозним викликом суспільної

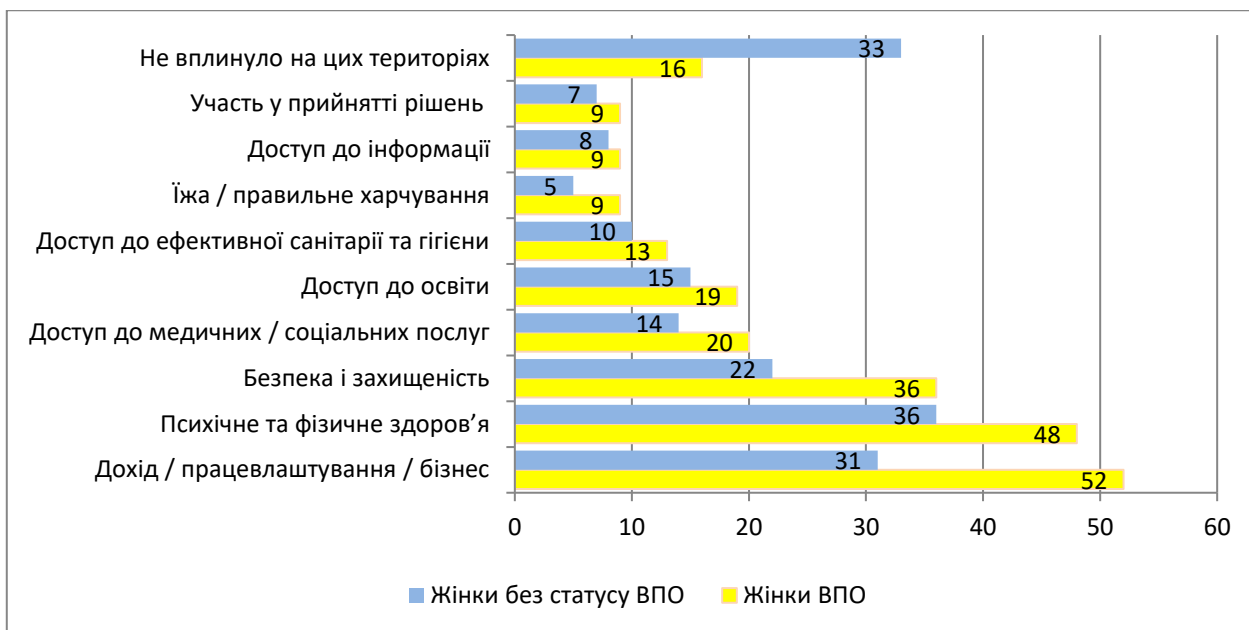
стійкості. В цих умовах також формуються виклики на індивідуальному рівні, а саме: втрата професійних навичок, підрив трудової мотивації, зниження самооцінки та підвищення ризику депресії, втрата прагнення до професійного розвитку.

Варто відзначити, що масові переселення громадян, які до того ж належать до вразливих груп населення, важким тягарем лягли на економіку регіонів їхнього вселення, місцевий ринок праці, медичні та освітні установи, соціальні служби, які попри обмежену спроможність мусять надавати послуги з виплати пенсій і різних субсидій.

Війна в Україні призвела до дестабілізації усіх сфер суспільного розвитку, однією з найбільш уразливих з яких стала освіта, що в умовах випробувань змушена адаптуватися до обмежень та загроз, гарантувати безпеку, надійність та доступність освіти в надскладних умовах. За даними Міністерства освіти та науки України, в 2022/2023 навчальному році понад 167 тис. внутрішньо переміщених дітей продовжували навчання в закладах загальної середньої освіти, що функціонували, разом з тим, немає впевненості у тому, що всі діти, які зазнали переміщень, продовжили освіту [14]. Через переїзд діти, які вимушено, а подекуди й неодноразово, переміщувалися в межах України, зазнали перерв у навчанні та освітніх втрат, внаслідок пережитого стресу у них знижена мотивація до навчання. Для них серйозними викликами є необхідність адаптації до нового освітнього закладу та налагодження комунікації з однолітками та педагогами.

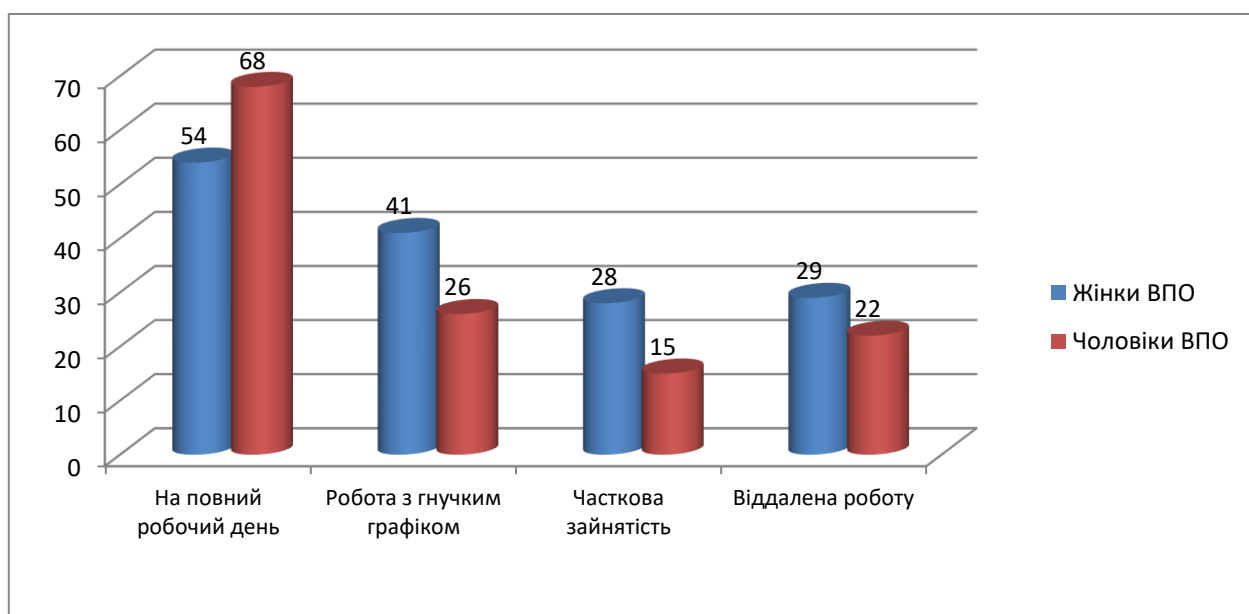
Також викликом суспільної стійкості в результаті масових вимушених переміщень є посилення гендерних асиметрій, що формуються, як правило, під впливом суспільних поглядів та стереотипів, розподілу праці та соціальних ролей у суспільстві, норм поведінки, стереотипів. Жінки з дітьми, які становлять більшість ВПО, є більш вразливою групою переселенців. Внаслідок вимушеної міграції, мобілізації чоловіків до війська багато сімей поділено, багато жінок перетворилися на єдиних годувальників. 52% жінок ВПО відзначали втрату доходів проти 31% жінок, які не зазнали переміщень. Проблеми із фізичним та психічним здоров'ям відчули 48% жінок ВПО і 36% жінок загалом [15]. Матеріальне становище переміщених жінок часто є вкрай незадовільним. 59% жінок ВПО змушені економити на задоволенні базових потреб, таких як їжа та одяг, тоді як до цього вдаються 51% місцевих жінок, 40% чоловіків ВПО, 35% місцевих чоловіків. Внаслідок масової втрати роботи жінки-ВПО є найбільш фінансово вразливими серед цільових груп: 59% з них доводиться економити на базових потребах, таких як їжа та/або одяг. Додатковий фінансовий тягар для жінок-ВПО створює орендна плата створює: 57% жінок-ВПО орендують квартиру проти 51% ВПО чоловіків. Аналогічно, жінки ВПО повідомили про значні негативні зміни у сфері безпеки (36%), доступу до медичних/соціальних послуг (20%) та доступу до санітарних умов (9%) (рис. 3).

Дослідження фіксують також підвищену вразливість жінок-переселенок у сфері прикладання праці. Половина вимушено переміщених жінок втратили роботу в результаті російської агресії проти 28% внутрішньо переміщених чоловіків і 20% місцевого населення. На момент опитування лише 31% жінок ВПО були працевлаштовані, проти 59% чоловіків ВПО та 45% місцевих жінок [16]. Значно зросла частка жінок, зайнятих неповний робочий день, адже дитячі заклади та школи не працюють у звичайному режимі або влаштувати дитину до дитсадочка в місцях перебування через їх перевантаженість важко, що не дозволяє матерям повноцінно працювати. Серед пошукачів роботи жінки-ВПО найчастіше серед усіх цільових аудиторій шукають роботу з гнучким графіком (41%), з можливістю працювати дистанційно (29%) та з працевлаштуванням на неповний робочий день (28%) (рис. 4).

Рис. 3. Оцінка негативних наслідків повномасштабної війни

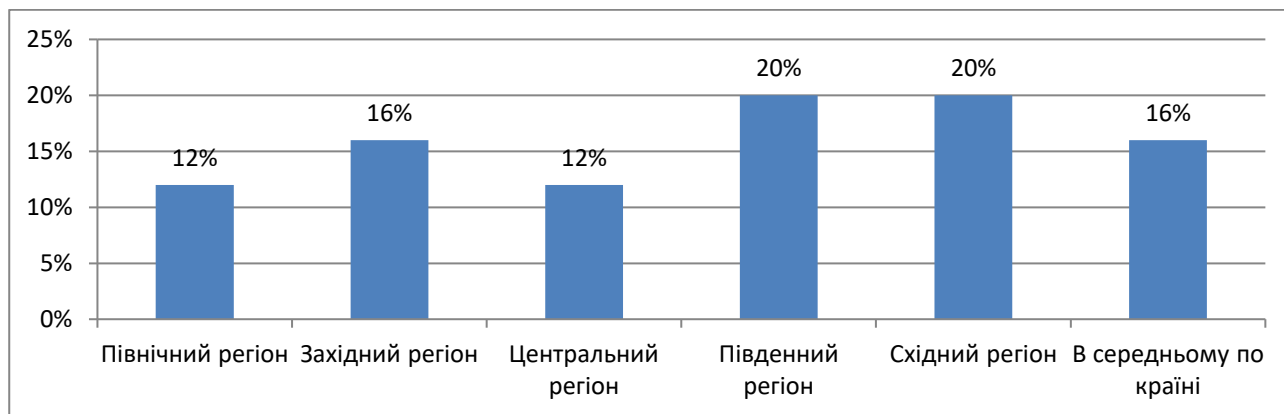
Джерело: Складено за результатами дослідження BBC Media Action [15]

Рис. 4. Розподіл ВПО за бажаним варіантом працевлаштування, %

Джерело: Складено за даними дослідження Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку (BMZ) [16]

Вимушене переміщення внаслідок війни та пов'язані з цим життєві труднощі у нових місцях проживання (бідність, безробіття, роз'єднаність із звичним середовищем, соціальна ізоляція тощо) негативно відображаються на ментальному та фізичному здоров'ї переселенців. Постійний стрес є причиною психічних розладів. У ході оцінки гуманітарного впливу війни 16% домогосподарств ВПО повідомили, що принаймні один із членів домогосподарства був занадто пригнічений або стурбований, щоб виконувати свої звичайні повсякденні справи [16] (рис. 5). Ці проблеми у поєднанні з ускладненням ситуації у сфері станом охорони здоров'я та доступності до медичних послуг матиме довгострокові наслідки і позначиться на середній тривалості життя, віці трудової активності, репродуктивній функції населення, тобто погіршенні і без того складної демографічної ситуації.

Рис. 5. Частка населення, які відчують складнощі з виконанням службових обов'язків через стрес та втому, пов'язані з війною в Україні, %

Джерело: Складено за даними дослідження Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку (BMZ) [16]

Однією з необхідних складових нормалізації життя українського суспільства, забезпечення суспільної стійкості є і буде в найближчій перспективі інтеграція/реінтеграція вимушених переселенців задля попередження соціально-демографічних та економічних ризиків, до яких призводить вимушене переселення. Вирішення цих завдань у значній залежить від ефективності та дієвості заходів державної політики. Стратегією державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року визначені основні цілі державної політики у сфері реагування на виклики, пов'язані з масовим вимушеним переміщенням населення, а саме: реагування держави на виклики внутрішнього переміщення; безпечна евакуація громадян із небезпечних районів і задоволення їхніх гуманітарних потреб; адаптація ВПО на новому місці проживання; інтеграція та розвиток ВПО у приймаючих територіальних громадах; підтримка безпечного повернення до покинутого місця проживання та реінтеграції [17]. Реалізація цих цілей потребує значних витрат, що збільшує навантаження на державний бюджет. Зокрема, для того, щоб налагодити повноцінне життя в нових місцях перебування внутрішньо переміщені особи потребують суттєвої допомоги держави. Якщо на першому етапі спричинених війною вимушених міграцій перед державою стояло завдання врятувати мирне населення, організувати евакуацію та надати екстрену допомогу, то надалі постає потреба у компенсації втрат та відновленні добробуту, умов для професійної діяльності, соціального статусу переміщених осіб.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Отже, масштабні внутрішні вимушені переміщення обумовлюють серйозні виклики для рівня, якості життя, ускладнюють проблеми економічного та соціального характеру, послабляючи суспільну стійкість. Віднайдення адекватної відповіді на ці виклики є необхідною умовою життєздатності Української держави, спроможності вистояти в умовах війни та успішно відновитися після її переможного закінчення. В умовах наростання кризових явищ, посилення невизначеності зростає актуальність запровадження дієвих заходів з подолання негативних наслідків вимушеного внутрішнього переміщення. Це передбачає розгляд множини варіантів розвитку подій з урахуванням ступеня їх імовірності, застосування новаторських підходів та механізмів, дієвість має підсилюватись за рахунок консолідації суспільства. В умовах непередбачуваності перебігу конфлікту забезпечення стійкості має стати ключовим пріоритетом державної політики. Успішна реалізація відповідної політики потребує

консолідації зусиль усіх рівнів влади, приватного сектору, громадянського суспільства при підтримці світової спільноти.

Українське суспільство продемонструвало вражаючу єдність та готовність підтримати вимушених переселенців. На державному рівні розроблені та реалізуються конкретні заходи з надання допомоги ВПО, виділяються значні кошти на підтримку ВПО. Велику роль у забезпеченні життєво важливих потреб цієї групи населення відіграли міжнародні гуманітарні організації та зарубіжні партнери країни. Попри це, мільйони вимушених переселенців, передусім вихідці з регіонів, де точаться бої, все ще перебувають у вкрай вразливій ситуації і потребують підтримки. Складність та комплексність проблеми вимушених внутрішніх переміщень вимагає подальших досліджень різних її аспектів з метою виявлення найнагальніших потреб вимушених мігрантів та вироблення пропозицій щодо їх задоволення, що є важливою умовою забезпечення стійкості держави та суспільства.

Author details (in English)

FORCED INTERNAL MIGRATION IN UKRAINE: CONSEQUENCES AND CHALLENGES OF SOCIAL RESILIENCE

Olena MALYNOVSKA

e-mail: malynovska53@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5305-0253>

Liubov YATSENKO

The National Institute for Strategic Studies
Pyrogova str., 7a, 01030, Kyiv, Ukraine

e-mail: yatsenkol59@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7686-3812>

Abstract. *The subject of the article is the definition and analysis of modern and future challenges caused by large-scale forced internal displacement of the population during the period of large-scale aggression of the Russian Federation, and their impact on social stability. An overview of the situation of people forcibly displaced as a result of the war, the consequences of forced migration in accordance with the main indicators that belong to the generally accepted tools for assessing social stability, in particular, the intensity of forced migration, property differentiation, risk of impoverishment and sudden poverty, loss of work and employment, gender gap in employment and income, satisfaction of educational and medical needs, weakening of mental and physical health, etc.*

Statistical, comparative, logical and systematic analysis methods, methods of quantitative evaluations and scientific abstraction were used in the processing of factual and analytical material.

The analysis made it possible to conclude that forced population migration is a serious challenge to sustainability at the levels of individuals, communities and society as a whole. It leads to deterioration of the level and quality of life, worsening of demographic problems in the future, strengthening of property inequality, exclusion of thousands of people from the production process due to the loss of work or their own business, interruptions in education and educational losses of children and youth, increased vulnerability, manifestations of powerlessness, inability to plan the actual future of forced migrants, etc.

In the conditions of the continuation of the war, state policy should be formed taking into account the importance of the tasks of applying effective mechanisms to solve the problems of IDPs, taking into account the goals set by the State Policy Strategy on Internal Displacement for the period until 2025. This is an extremely difficult task, which should be a priority of modern state policy, the subject of constant attention of civil society.

Key words: *social stability, challenges, forced internal displacement, consequences, state policy.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2024/24moavss.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Malynovska, O. & Yatsenko, L. (2024) Forced internal migration in Ukraine: consequences and challenges of social resilience. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 30, no. 1, pp. 10-20.

URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2024/24moavss.pdf>

Використана література:

1. United Nations (2020), Executive Summary: United Nations Common Guidance on Helping Build Resilient Societies, New York. 10 p.
2. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков та інші Київ, 2022. 552 с. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.02.003>
3. Резнікова О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища. Київ : НІСД, 2022. 456 с.
4. Коробка Л. Адаптація спільноти до суспільних змін унаслідок воєнного конфлікту: від переживання травми до відновлюваних зусиль та розвитку. *Науковий вісник ХДУ Серія: Психологічні науки*. 2019. №4. С. 176-182
5. Вишньовський В. Психологічна адаптація вимушено переміщених осіб, жертв воєнних конфліктів. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки*: Матеріали II Міжнародної наукової конференції. Тернопіль, 2022 р. С. 3-5
6. Оцінка базового рівня території (районний рівень). Раунд 28 (вересень 2023). *DTM Україна*. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-ocinka-bazovogo-rivnya-teritorii-rayonniy-riven-raund-28-veresen-2023> (дата звернення: 20.12.2023).
7. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html> (дата звернення: 12.12.2023).
8. Internal Displacement Report. General Population Survey. Round 14 (September – October 2023). IOM. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-14-september-october> (дата звернення: 29.11.2023).
9. Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – February 2023. *World Bank*. веб-сайт. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf> (дата звернення: 25.11.2023).
10. Human impact assessment REACH. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/.zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-3.pdf> (дата звернення: 09.11.2023).
11. Internal Displacement Report. General Population Survey. Round 13 (June 2023). *IOM*. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/iom-ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-13-june-2023> (дата звернення: 22.11.2023).
12. Аналітика та статистика. *Державна служба зайнятості*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/analitika-ta-statystyka> (дата звернення: 05.01.2024).
13. Понад 56% ВПО не мають роботи і активно її шукають – результати опитування. *Судово-юридична газета в Україні*. URL: <https://sud.ua/> (дата звернення: 15.12.2023).
14. Де і як навчаються українські діти в часи війни: проблеми, пропозиції, рекомендації. *Освітній омбудсмен України*. URL: https://znayshov.com/News/Details/de_i_Yak_navchajutsia_ukrainski_dity_v_chasy_vii_ny_problemy_propozytsii_rekomendatsiii (дата звернення: 17.12.2023).
15. BBC Media Actionю Жінки в Україні: З якими ключовими проблемами вони стикаються?. 2023. 11 с.
16. Research of the economic activity of IDP women and their strategies regarding the restoration of the source of income. Prepared for Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. 2023. 72 с.

17. Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р.

References

1. United Nations (2020), Executive Summary: United Nations Common Guidance on Helping Build Resilient Societies, New York. 10 p.
2. PyrozHKov S. (2022) Natsionalna stiikist Ukrainy: stratehiia vidpovidi na vyklyky ta vyperedzhennia hibrydnykh zahroz [National resilience of Ukraine: a strategy for responding to challenges and anticipating hybrid threats]. Kyiv (in Ukrainian) DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.02.003>
3. Reznikova O. (2022) Natsionalna stiikist v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyscha [National stability in the conditions of a changing security environment]. Kyiv: NISD (in Ukrainian)
4. Korobka L (2019). Adaptatsiia spilnoty do suspilnykh zmin unaslidok voiennoho konfliktu: vid perezhyvannia travmy do vidnovliuvanykh zusyL ta rozvytku [Community Adaptation to Social Change Due to Military Conflict: From Trauma to Resilience and Development]. Scientific Bulletin of KhSU, no. 4, pp. 176-182.
5. Vyshnovskiy V. (2022) Psykholohichna adaptatsiia vymusheno peremishchenykh osib, zhertv voiennykh konfliktiv [Psychological adaptation of forcibly displaced persons, victims of military conflicts]. Military conflicts and man-made disasters: historical and psychological consequences: II International Scientific Conference (Ternopil) pp. 3-5.
6. DTM Ukraine. (2023). Otsinka bazovoho rivnia terytorii (raionnyi riven). Raund 28 [Assessment of the basic level of the territory (district level). Round 28]. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-ocinka-bazovogo-rivnya-teritorii-rayonniy-riven-raund-28-veresen-2023> (accessed 20.12.2023).
7. Ukrinform (2023) Kilkist ukrainsiv ta yikh mihratsiia za kordon cherez viinu. Ukrinform [The number of Ukrainians and their migration abroad due to the war] URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainsiv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html> (accessed 12.12.2023).
8. IOM (2023) General Population Survey Internal. Displacement Report. Round 14 (September – October 2023) URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainsiv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html> (accessed (29.11.2023)).
9. World Bank (2023) Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – February 2023. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf> (accessed 25.11.2023).
10. REACH (2023). Human impact assessment URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-3.pdf> (accessed 09.11.2023).
11. IOM. Internal Displacement Report. General Population Survey. Round 13 (June 2023). URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/iom-ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-13-june-2023> (accessed 22.11.2023).
12. State Employment Service (2023) Analitika ta statystyka [Analytics and statistics] URL: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/analitika-ta-statystyka> (accessed 05.01.2024).
13. Judicial and legal newspaper in Ukraine (2023) Ponad 56% VPO ne maiut roboty i aktivno yii shukaiut – rezultaty opytuvannia [The number of Ukrainians and their migration abroad due to the war] URL: <https://sud.ua/> (accessed 15.12.2023).
14. Educational Ombudsman of Ukraine (2023) De i yak navchaiutsia ukrainski dity v chasy viiny: problemy, propozyTsii, rekomendatsii [Where and how do Ukrainian children study

during the war: problems, suggestions, recommendations] URL: https://znayshov.com/News/Details/de_i_Yak_navchaiutsia_ukrainski_dity_v_chasy_vii_ny_problemy_propozytsii_rekomendatsiii (accessed 17.12.2023).

15. BBC Media Actionю (2023) Zhinky v Ukraini: Z yakymy kliuchovymy problemamy vony stykaiutsia?[Women in Ukraine: What key problems do they face?]. Kyiv.11 p. (in Ukrainian)
16. Prepared for Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) (2023) Research of the economic activity of IDP women and their strategies regarding the restoration of the source of income. GmbH. 72 p.
17. State policy strategy on internal displacement for the period until 2025 (2023). April 7, 2023, № 312-p.

© 2024 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
You are free to:
Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
Under the following terms:
Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
No additional restrictions
You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

